

BUDAPEST XVIII. KERÜLETI EÖTVÖS LORÁND ÁLTALÁNOS ISKOLA

HAGYOMÁNYŐRZŐ PROGRAM

2021. JANUÁR

Népszokások – Sarkadi Klára tanítónéni összeállítása;

Ének (Fülemüle zenekar: Farsangi móka), és mese (Bogyó és Babóca: Jelmezbál) – Tasi Andrea néni ajánlatai;

Ének a rajzhoz (Gryllus Vilmos: Bál, bál, maszkabál), népi játék (Panyolai farsangi mulatság), tánc (sokác kóló) – Necsevné Kati néni ajánlatai.

FARSANGI NÉPSZOKÁSAINK

A farsang hossza évről-évre változik, mivel zárónapja a húsvét időpontjához kötődik. Vízkereszttől (január 6.) a húsvétot megelőző 40 napos nagyböjt kezdetéig, azaz hamvazószerdáig tart. A farsang a tavaszvárás ünnepe, a zajos mulatozás, a tréfacsinálás, bolondozás, eszemiszom és a párkeresés, udvarlás időszaka.

Magyarországon a farsangi szokások a középkorban honosodtak meg, és számos idegen nép hatása érvényesült bennük. Farsang ünnepéhez kötődik a népi színjátszás kialakulása. A különféle maszkos alakoskodásokból nőtt ki a különféle dramatikus játékok, amelyekben tipikus alakokat személyesítettek meg. Ilyenek voltak a betyár, a koldus, a vándorárus, a menyasszony, a vőlegény. Kedvelt volt a férfi-női szerep- és ruhacsere. Szívesen alkalmaztak állatmaszkokat is, gyakran feltűnt a játékokban a kecske, a ló, a medve.

A nagyobb falvakban álarcos, jelmezes felvonulásokat tartottak legtöbbször a farsang utolsó napjaiban, azaz farsang farkán. A menetben ott haladtak a tipikus figurák (koldus, betyár, vándorkereskedő, borbély), akik időnként megálltak és rögtönzött tréfás jeleneteket adtak elő.

Gyakran szerepelt a menetben egy álmenyasszony, illetve egy álvőlegény is, akiknek tréfás esküvőt rendeztek. Hogy a móka nagyobb legyen, gyakorta a férfi-női szerepeket felcserélték, vagy a női szerepeket is férfiak alakították. A felvonulókat általában muzsikusok is kísérték.

Gyakori volt a téltemetés vagy farsangtemetés dramatikus megjelenítése is. A telet általában szalmabáb személyesítette meg, de lehetett csúf öregasszonyt ábrázoló rongybábu is. Ezeket aztán általában elégették, betemették a hóba. Leginkább a gyermekek, ritkábban a fiatal férfiak vagy házas emberek jártak házról házra, hogy jókívánásokat mondjanak a háziaknak. Cserébe szalonnát, tojást, zsírt kaptak.

A karácsonyi idő elmúltával, a mezőgazdasági munkák megkezdése előtt, a telet záró időszakban sokféle rendeztek bálakat, táncmulatságokat. Vidéken általában a kocsmá vagy a fonó volt a színtere ezeknek az eseményeknek. Népszerűek voltak a batyus bálók, melyekre a résztvevők vitték az ételeket, jellemzően a kalácsot, süteményt és többnyire baromfihúsból készült fogásokat. A farsangi bálóknak komoly hagyományai voltak. Magyarázata ennek, hogy a házassulandó

fiatalembereket ezeken az eseményeken vezették be a társaságba, tehát a párválasztásban, társasági életben volt fontos szerepük. A legtöbb lakodalmat is ebben az időszakban tartották faluhelyen.

TÓTH ANNA: FARSANG

Mi a farsang? Karnevál!
Februári maszkabál!
Dobozokban kő csörög,
bő szoknyában lány pörög!
Muzsikaszó szárnyalhat!
Jelmezes ló vágthatat!
Kergeti a kis herceg,
Futkosástól lihegnek ...
Hú, de vidám dáridó!
Fánk illata csábító!
Porcukor már ősz szakáll,
Késő estig tart a bál!

SIMKÓ TIBOR: CSÜRDÖNGŐLŐ

Duda dünnyög: dü, dü, dü
Fölsivít a hegedű.
S mint a zúgó szélmalom,
Felel rá a cimbalom.
Dinga-donga döng a ház,
Itt a farsang most bokázz.
Verd a padlót, hogyha kell,
Úgysem mégy ma innen el.

A BUSÓJÁRÁS

A mohácsi sokácok messze földön ismert népszokása, a busójárás idejét a tavaszi napfordulót követő első holdtölte határozza meg. A busójárás a télbúcsúztató, tavaszköszöntő, oltalmazó, termékenységet varázsló ünnepek családjába tartozik.

Mohácson a hagyomány eredetét a töröküzés legendájával is magyarázzák. A monda szerint a Mohács-szigeti mocsárvilágba menekült sokácok megalégtelve a rabigát, ijesztő álarcba öltözve, maguk készítette zajkeltő eszközökkel, az éj leple alatt csónakokkal átkelve a Dunán, kizavarták a törököket Mohácsról.

A busó öltözete régen is olyan volt, mint ma: szőrével kifordított rövid bunda, szalmával kitömött gatyá, amelyre színes gyapjából kötött cifra harisnyát húztak, lábukon bocskort viseltek. A bundát az öv vagy a marhakötél fogta össze a derekukon, erre akasztották a marhakolompot.

Kezükben a kereplőt vagy a soktollú, fából összeállított buzogányt tartották. A leglényegesebb azonban: a fűzfából faragott, állatvérrrel festett birkabőrscuklyás álarc.

Az így beöltözött busókat kísérték a jankelék, akiknek az a szerepe, hogy távol tartsák az utca népét, főleg a gyerekeket a busóktól. Hamuval, liszttel, ma már csak ronggyal vagy fűrészporral töltött zsájkukkal püfölik a csúfolódó gyerekhadat. A lefátyolozott arcú nőket és a lakodalmos viseletbe öltözött férfiakat, továbbá a karneváli jelmezű alakokat maskarának nevezik Mohácson.

Régen a túlkölő, kereplő, kolompot rázó és ordító busó csoportok célja az volt, hogy házról-házra járva kifejezze jókívánságait, elvégezze varázslatait és részesüljön azokban az étel-ital adományokban, amiket sehol sem tagadtak meg tőlük.

Ebben a hónapban az alábbi dal alapján elkészített rajzokat várja Necsevné Kati néni:

Gryllus Vilmos: Bál, bál, maszkabál

https://www.youtube.com/watch?v=2if-EDer_N0

Tasi Andrea néni a Fülemüle zenekar: Farsangi móka énekét javasolja farsangra:

https://www.youtube.com/watch?v=gqLCuR_kCYI

Farsangi móka

Új év újabb multság,
februárban farsang vár,
búcsúztatjuk a telet,
várjuk már a meleget.

Fújjuk a dudát,
hallja az egész világ,
űzzük el a telet,
várjuk már a meleget.

Készülnek a jelmezek,
álarcot is felveszek,
találd ki, ki lehetek,
titokban én nevetek.

Készülnek a jelmezek,
álarcot is felveszek,
találd ki, ki lehetek,
titokban én nevetek.

Konfetti és tombola,
maskara és paróka,
erről szól a multság,
vidámság és móka vár.

Fújjuk a dudát,
hallja az egész világ,
űzzük el a telet,
várjuk már a meleget.

Tasi Andi néni javasolja az alábbi nagyon aranyos mese megtekintését is:

Bogyó és Babóca: Jelmezbál

<https://www.youtube.com/watch?v=LT4hMK4FO1k&t=13s>

Necsevné Kati néni egy népi játékot és egy táncot is küldött a farsangi összeállításunkba.

Nézzétek meg a következő **farsangi multságot**, amelyet a Panyola elnevezésű községben játszottak el. Nézz utána! Hol található Panyola?:

https://www.youtube.com/watch?v=MHGBC4TC_Es

Ez a tánc pedig egy sokác kóló. Nézz utána! Kik azok a sokácok?

<https://www.youtube.com/watch?v=ak9jAvk0ono>